

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 38.053.012
Чорноморського національного
університету імені Петра Могили
доктору наук з державного
управління, професору
Антоновій Л.В.

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора наук з державного управління, професора кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів, **Івашової Людмили Миколаївни** на дисертацію **Слободянюка Дмитра Сергійовича** на тему «**Удосконалення механізмів державного управління в сфері інтелектуальної власності в Україні**», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 38.053.012 у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 – публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, темами.

Інвестиції в інноваційні технології, створення культурної спадщини та інтелектуально інтенсивні галузі втрачають своє економічне значення, якщо в країні не створені умови для здійснення інтелектуальної (інноваційної) діяльності, а права на об'єкти інтелектуальної власності не мають надійної правової охорони та захисту.

Вказане зумовлює особливу значимість удосконалення механізмів державного управління інтелектуальною власністю як і для кожного творця, винахідника чи раціоналізатора, так і для суспільства та держави в цілому.

Удосконалення механізмів державного управління інтелектуальною власністю для України є необхідною умовою для її інтеграції до міжнародних структур. Крім того, удосконалення механізмів державного управління інтелектуальною власністю може бути запорукою підтримання загального позитивного іміджу на міжнародній арені.

Рівень правової охорони, а також можливості для ефективного захисту інтелектуальної власності в державі впливає на інвестиційну привабливість країни, її позицію в міжнародній торговельній системі та конкурентоспроможність її інтелектуальних ресурсів.

В Україні механізми державного управління інтелектуальною власністю залишаються не ефективними. Фактично відсутні стимули для розробки та впровадження інноваційних рішень, система правової охорони функціонує недосконало, що зумовлено постійним реформуванням та процесами оптимізації в цій сфері, а рівень захисту прав інтелектуальної власності залишається низьким, кількість порушень прав суб'єктів інтелектуальної власності зростає.

Зазначене свідчить, що тема дисертаційного дослідження є актуальною та практично значущою, що, зокрема, підтверджується зв'язком з науково-дослідною роботою Чорноморського національного університету імені Петра Могили на тему «Державна політика формування ефективного функціонування та розвитку спроможних до самоврядування територіальних громад у процесі децентралізації як запорука національної безпеки» (державний реєстраційний номер 0119U100372), у рамках якої автором системно представлено перспективні напрям удосконалення механізмів державного управління інтелектуальною власністю в Україні.

Зазначене визначає головні аспекти актуальності теми дисертаційного дослідження Слободянюка Дмитра Сергійовича, в якому зроблено спробу обґрунтування теоретико-методологічних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів державного управління в сфері інтелектуальної власності в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз змісту дисертації та анотації, рекомендацій та висновків свідчить, що наукова новизна дослідження має належний рівень обґрунтованості. Це підтверджено значною кількістю проаналізованих дисертантом нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності в Україні, науковими здобутками та прикладними напрацюваннями вчених і практиків.

Отже, можна констатувати, що ступінь обґрунтованості висновків і рекомендацій дослідження Слободянюка Дмитра Сергійовича підтверджується системним аналізом теоретичного матеріалу; виявленням причинно-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваних систем; послідовністю і логічністю викладу матеріалу, відповідністю здобутих наукових результатів поставленій у роботі меті та завданням дослідження.

Обґрунтованість висунутих наукових положень підкріплюється логічним викладенням матеріалу, глибоким аналізом та узагальненням теоретичного та практичного досвіду, залученими матеріалами та науковими джерелами з фахових питань, впровадженням здобутих результатів в практичну діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими, логічними і послідовними.

Достовірність результатів і новизна дослідження, повнота їх викладу в опублікованих працях. Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, забезпечена використанням наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень. Уважне ознайомлення зі змістом дисертації, анотації до неї та наукових публікацій дисертанта дає підставу визначити основні наукові положення та висновки, що характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок автора, ступінь їх обґрунтованості та достовірності.

Наукова новизна одержаних результатів визначається особистим внеском автора у вирішення актуального наукового завдання у галузі державного управління, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів державного управління в сфері інтелектуальної власності в Україні.

Найсуттєвіші результати дослідження, що містять наукову новизну, полягають у тому, що:

вперше:

– запропоновано комплексний науковий підхід до реалізації стимулюючого впливу механізмів державного управління інтелектуальною власністю в Україні, стратегічною метою якого є примноження інтелектуального потенціалу держави для відновлення України, на основі системного застосування таких державно-управлінських впливів, як: стимулювання взаємодії бізнесу та держави, що передбачає залучення приватних ресурсів з метою здійснення цільових проєктів відновлення країни; активізація практичного впровадження стимулів економічного характеру у вигляді пільгових кредитів, особливого режиму оподаткування, цільового державного фінансування науково-технічних розробок; створення загальнонаціональної мережі незалежно керованих програм Pro Bono у сфері інтелектуальної власності, які будуть координуватися Українським національним офісом інтелектуальної власності та інновацій; створення необхідних умов для ефективного використання та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності з урахуванням приватних інтересів інноваторів, інвесторів та виробників конкурентоспроможних товарів і послуг;

удосконалено:

– програмно-цільовий підхід розвитку системи державного управління у сфері інтелектуальної власності, який передбачає посилення інтелектуального потенціалу всього суспільства та досягнення низки якісних та кількісних змін у сфері інтелектуальної власності, де оціночними критеріями показників ефективності управлінського впливу виступають: сукупний економічний вигідний ефект; загальні технічні рішення, що захищені патентним правом; обсяг результатів інтелектуальної (інноваційної) діяльності; позиція країни у світовому та європейському рейтингах;

– концептуальні положення функціонування механізмів державного регулювання у сфері інтелектуальної власності на основі виокремлення правового, організаційного, політичного, економічного, соціального та інституційного механізмів, що є взаємопов'язаними та перебувають під систематичним опосередкованим впливом низки чинників, серед яких: ресурсний, ринковий, соціальний, мотиваційний та науково-технічний;

– стратегічні положення щодо формування забезпечуючих компонентів державного управління інтелектуальною власністю в Україні (нормативно-правового, інституційного та функціонального забезпечення державного управління у сфері інтелектуальної власності), що передбачають впровадження комплексного підходу при реалізації інноваційної моделі

розвитку держави; синхронізацію функцій та процесів державно-управлінського впливу з орієнтирами глобальних трансформацій у світі, розвиток кадрового потенціалу як джерела виникнення інновацій; реалізацію різноманітних програм і проєктів з метою підвищення інтелектуальної (інноваційної) активності підприємців; упровадження фіскальних та інших регуляторних інструментів стимулюючої дії; посередництво держави у створенні ефективної взаємодії між академічною та прикладною наукою;

набули подальшого розвитку:

– концептуальні положення модернізації механізмів державного управління у сфері правової охорони інтелектуальної власності, основою яких є формування єдиної правової політики у сфері інтелектуальної власності на основі кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності шляхом прийняття Кодексу інтелектуальної власності за пандектною моделлю та унормування стандартів діяльності Національного органу інтелектуальної власності;

– напрями інституційної трансформації державного управління у сфері захисту інтелектуальної власності, що спрямовані на забезпечення ефективного правосуддя у сфері інтелектуальної власності та передбачають практичне функціонування спеціалізованої судової інстанції з вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності в Україні; удосконалення процесуального законодавства, врегулювання проблемних моментів діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності на основі прийняття спеціального нормативно-правового акта; віднесення розгляду кримінальних справ за фактами кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності до його відання; забезпечення завершення конкурсів на посади суддів цього суду та збільшення видатків на здійснення ним правосуддя;

– понятійно-категорійний апарат дослідження шляхом доповнення та уточнення змісту категорії «механізм державного управління в сфері інтелектуальної власності», який розглядається в роботі як комплексна система принципів управління, інструментів, важелів та методів, котрі використовуються органами державної влади з метою формування та впровадження державної політики у сфері інтелектуальної власності, що базується на відповідній нормативно-правовій, організаційно-функціональній та інформаційно-аналітичній базі та спрямовується на забезпечення взаємодії, координації та узгодженості дій на різних рівнях із залученням різних елементів управління під час створення та реалізації об'єктів права інтелектуальної власності задля підвищення ефективності.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є результатом особистих наукових досліджень автора щодо розв'язання теоретичних і прикладних питань удосконалення механізмів державного управління в сфері інтелектуальної власності в Україні.

Усі наукові результати, що викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, одержані самостійно.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження.

Основні теоретичні положення, висновки і пропозиції дисертаційної роботи мають практичне спрямування та забезпечують методичне та практичне підґрунтя для удосконалення механізмів державного управління в сфері інтелектуальної власності в Україні.

Результати дослідження були використані: Управлінням освіти Миколаївської міської ради щодо здійснення публічних закупівель якщо роботи, товари чи послуги можуть бути виконані, поставлені чи надані виключно певним суб'єктом господарювання у зв'язку з необхідністю захисту прав інтелектуальної власності, а саме питань нормативно-правового регулювання сфери інтелектуальної власності, державної системи правової охорони та захисту інтелектуальної власності, переліку державних органів, які реалізують державну політику у сфері інтелектуальної власності та їх повноважень (довідка про впровадження №3663/13.01.01-07/24 від 12.10.2023); Управлінням з питань культури та охорони культурної спадщини Миколаївської міської ради щодо питань взаємодії з суб'єктами авторського права та суміжних прав, організаціями колективного управління, творчими спілками, а також у процесі підготовки тематичних семінарів присвячених питанням інтелектуальної власності (квітень-травень 2021 року) для керівників та фахівців закладів культури міста Миколаєва з метою підвищення їх кваліфікації та професійного розвитку в питаннях щодо: поняття права інтелектуальної власності, об'єктів права інтелектуальної власності, суб'єктів права інтелектуальної власності, підстав виникнення (набуття) права інтелектуальної власності, особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності, правил використання та розпорядження об'єктами інтелектуальної власності, окремих аспектів авторського права та суміжних прав, діяльності організацій колективного управління, правового регулювання сфери інтелектуальної власності, державної системи правової охорони інтелектуальної власності, а також ефективних способів захисту порушених прав на об'єкти інтелектуальної власності (довідка про впровадження №58/15.01.10/23-2 від 11.10.2023); Миколаївським регіональним центром підвищення кваліфікації щодо державного управління використані у процесі підготовки тем/модулів загальної професійної програми підвищення кваліфікації (модуль «Традиції та інновації публічного управління» ЗП програми «Професійна та соціальна адаптація державного службовця» (2020-2023), загальних/спеціальних короткострокових програм, проведення консультацій та викладанні лекцій для державних службовців категорій Б та В, посадових осіб місцевого самоврядування V-VII категорій посад, депутатів місцевих рад в рамках проєкту «Безоплатна правничка допомога» (2018-2022) щодо питань державного управління інтелектуальною власністю в Україні, зокрема, функцій державного управління у сфері інтелектуальної власності та сутності механізмів державного управління інтелектуальною власністю та їх місця у системі державного управління, а також окремих аспектів удосконалення вказаних механізмів, що стосуються реалізації державно-управлінських функцій

стимулювання інтелектуальної (інноваційної) діяльності, правової охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності в Україні (довідка про впровадження №248/03/14/2023 від 10.10.2023);.

Теоретичні положення та практичні рекомендації, які обґрунтовано в дисертаційній роботі, впроваджені в навчальний процес у ході підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» та «магістр» за напрямом «Публічне управління та адміністрування» денної та заочної форми навчання при викладанні навчальних дисциплін «Публічна служба», «Правові засади публічної служби», «Публічна політика», «Вступ до спеціальності» у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили (довідка про впровадження № 08/06/03-2 від 10.10.2023 р.).

Оцінка оформлення дисертації та змісту анотації. Дисертація та анотація оформлені згідно з вимогами МОН України. Зміст дисертаційної роботи логічний, мова викладення зрозуміла, виклад матеріалу послідовний і розкритий достатньою мірою.

Результати дослідження опубліковано в 8 наукових працях загальним обсягом 6,4 друк. арк. (особистий внесок автора – 4 друк. арк.), серед яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України та 4 публікацій у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Ознайомлення з текстом анотації дає змогу констатувати, що її зміст повною мірою відображає основні положення та висновки дисертації та не містить зайвої інформації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. У цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, необхідно зробити певні зауваження та вказати на окремі положення роботи, що викликають дискусію:

1. У першому розділі дисертант зазначає, що діяльність держави в сфері інтелектуальної власності, котра здійснюється через механізми державного управління, можна описати як реалізацію функцій державного управління у цьому напрямку. Загалом, механізми державного управління представляють собою засоби розв'язання суперечностей чи процесів у сфері державного управління, що використовуються для послідовної реалізації дій. Вони ґрунтуються на основоположних принципах, мають цільову орієнтацію і здійснюють функціональну діяльність, використовуючи відповідні норми і методи управління. Механізми державного управління використовуються на всіх етапах існування інтелектуального продукту. Однак в роботі детально не описано етапів існування об'єктів інтелектуальної власності та їх зв'язку з впливом конкретних механізмів на кожному з цих етапів. Вказане суттєво вплинуло на теоретичне та практичне значення одержаних наукових результатів.

2. У першому розділі, а саме підрозділі 1.1. «Категорійний апарат дослідження механізмів державного управління в сфері інтелектуальної власності» автор досить детально розглядає питання комерційної таємниці, як об'єкта інтелектуальної власності, однак інші не менш важливі об'єкти

інтелектуальної власності такі як об'єкти авторського права, торговельні марки та винаходи не так детально розглянуті, що в свою чергу знижує рівень загального аналізу об'єктів інтелектуальної власності на прикладі інших таких об'єктів.

3. У другому розділі автор зазначає, що під час проведення аналізу інституційного забезпечення державного управління інтелектуальною власністю виявлено велику кількість державних органів у сфері інтелектуальної власності, що відносяться до різних гілок державної влади, мають різне підпорядкування. Вказано, що це пов'язано із багатоманітністю завдань, що виконують ці державні органи у межах реалізації державно-управлінських функцій стимулювання інтелектуальної (інноваційної) діяльності, правової охорони та захисту інтелектуальної власності в Україні. Слід звернути увагу, що автор не детально не розкриває питання взаємозв'язку цих органів та ступеню їх координації, що в свою чергу зумовлює відсутність теоретичного аналізу можливих проблем взаємозв'язку цих органів та висловлення відповідних пропозицій їх усунення. Вважаємо, що детальне розкриття вказаних аспектів може мати більші практично значущі результати.

4. Розкриваючи питання третього розділу автор вказує, що ним було здійснено аналіз історичних етапів становлення механізмів державного управління щодо стимулювання інтелектуальної (інноваційної) діяльності в результаті якого було виявлено, що процес становлення відповідних механізмів триває, але значно більше уваги приділяється вирішенням питань правової охорони та захисту інтелектуальної власності, аніж стимулюванню провадження інтелектуальної (інноваційної) діяльності. Звертаємо увагу, що в результаті проведеного аналізу не було встановлено причинно-наслідкового зв'язку між певним етапом та сучасним станом справ, тобто не було деталізовано вплив кожного історичного етапу на позитивні чи негативні моменти функціонування механізмів державного управління у сфері інтелектуальної власності станом на момент проведення дисертаційного дослідження. Вважаємо, що розгляд таких питань міг стати підґрунтям для більшого розкриття питання модернізації системи державного управління у сфері інтелектуальної власності в Україні враховуючи попередній досвід в цьому питанні.

5. Розкриваючи питання третього розділу, а саме в підрозділі 3.2. «Напрями модернізації механізмів державного управління у сфері правової охорони інтелектуальної власності» автор детально розглядає позиції науковців щодо можливості кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності та зазначає, що, вказані аргументи не дають можливості прийняти однозначне рішення щодо можливості кодифікації законодавства в галузі інтелектуальної власності, а описані в дослідженні проблеми, очевидно, можливо вирішувати виключно в рамках переосмислення законодавчого масиву, у тому числі й сутності реєстраційних та операційних процедур, які мають публічноправову природу. Однак, автор все одно вважає, що вирішувати проблеми систематизації законодавства необхідно з його кодифікації починаючи з наукового осмислення та узгодження цілей, принципів та визначення відповідних критеріїв, але

роблячи такий висновок не наводить аргументів на користь необхідності систематизації шляхом саме кодифікації.

Водночас, висловлені зауваження та пропозиції мають дискусійний характер і не знижують загальної високої оцінки результатів дослідження.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота **Слободянюка Дмитра Сергійовича** на тему «Удосконалення механізмів державного управління в сфері інтелектуальної власності в Україні» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Дисертація виконана на достатньо високому теоретичному рівні, розділи дисертації пов'язані між собою структурно і змістовно, висновки роботи є достатньою мірою аргументованими і доказовими. Рівень проведеного дослідження та його практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувача.

Важливість одержаних дисертантом наукових результатів, їх практична цінність у сукупності становлять необхідні підстави для твердження про те, що представлена дисертаційна робота **Слободянюка Дмитра Сергійовича** на тему «Удосконалення механізмів державного управління в сфері інтелектуальної власності в Україні» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

Професор кафедри публічного управління
та митного адміністрування
Університету митної справи та фінансів
доктор наук з державного управління,
професор

Людмила Івашова

Людмила ІВАШОВА

